

ТАСДИҚ МЕНАМОЯМ

Ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор
Шарифзода М.М.

2021 с.

ТАҚРИЗИ

муассисаи тақриздиханда ба диссертатсияи Шеров Шодичон Салуматшоевич дар мавзӯи «Робитаҳои Тоҷикистону Россия дар соҳаи муҳоҷират» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.04 – Масоили сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ: рушди ҷаҳонӣ ва минтақавӣ (илмҳои сиёсӣ)

Мубрамияти мавзӯи диссертатсионӣ. Муҳоҷирати аҳоли дар ҳаёти ҷомеа ва давлат нақши муҳимро мебозад. Ин ҳамчун манбаи асосии робитаҳои байнидавлатӣ дар шароити муосир буда, боиси инкишофи соҳаҳои гуногуни ҳаёти ҷомеа ва одамон, алалхусус соҳаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва сиёсӣ мегардад.

Муҳоҷират имрӯз ба як падидаи ҷаҳонӣ табдил гардида, рӯ ба афзоиш ниҳодааст. Сабаби асосии ин ба тараққиёти нобаробарии мамлакатҳои дунё вобаста аст, ки аҳолии мамлакатҳои сусттараққӣ рӯ ба мамлакатҳои тараққиқарда меоранд. Омилҳои асосии ин зухурот дар фарқияти калони сатҳи маош, сатҳи баланди бекорӣ, сатҳи маорифу маълумотнокӣ ва нишондихандаҳои демографӣ алоқаманд мебошанд.

Агар вазъи кунунии муҳоҷиратро дар мамлакат мушоҳида кунем, бузургтарин ҷараён муҳоҷирати меҳнатӣ махсуб меёбад. Ҳолати имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистонро бе муҳоҷирати меҳнатии хориҷӣ тасаввур кардан номумкин аст, зеро бозори меҳнати Ҷумҳурии Тоҷикистон дар марҳалаи ҷорӣ барои таъмин намудани аҳолии қобили меҳнат бо корқодир нест. Пас барои истифодаи нерӯи худ аҳолии қобили меҳнат ба бозори меҳнати кишварҳои хориҷӣ рӯ меорад.

Мубрамияти мавзӯъ боз дар он ифода мегардад, ки сабаби асосии тақвияти муҳоҷирати меҳнатии хориҷӣ сатҳи пасти музди меҳнат дар бозори дохилӣ нисбат ба бозори меҳнатии хориҷӣ мебошад. Дар ин ҷо омилҳои иқтисодӣ таъсири аввалиндараҷа доранд, чунки аз рӯи

нишондиҳандаҳои пешниҳод намудаи Бонки ҷаҳонӣ, ҳамасола муҳочирон ба ватани худ маблағҳои калони пулиро раво мекунад.

Бояд қайд намуд, ки имрӯзҳо муҳочират ва интиқоли пули муҳочирон яке аз сарчашмаҳои афзоиши сатҳи зиндагии аҳоли, дар ҳолати ҷорӣ намудани сиёсати самараноки муҳочират ба ҳисоб меравад. Ҷанӯз ҳам як қатор масъалаҳои вобаста ба таҳлили назариявии мафҳум ва моҳияти муҳочират баҳссталаб боқӣ мондааст. Мавҷудияти маънидодкунии гуногунии таърифи муҳочират, мавқеи олимон ва роҳи равишҳои тадқиқот муҳимияти мавзӯ ва зарурияти интихоби мавзӯро тақозо менамоянд.

Масъалаи дигаре, ки имрӯзҳо миёни муҳаққиқон баҳсбарангез гардидааст, ин вобаста ба муҳочирати меҳнатӣ ва ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои муҳочирон мебошад. Вале ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои муҳочирони меҳнатӣ зери назорати ҳамешагии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дорад. Ҷангоми сафарҳои хориҷии худ Сарвари давлат ба масъалаи хузур ва ғайрияти меҳнатии шаҳрвандони Тоҷикистон дар давлатҳои, ки сафар кардаанд, диққати махсус дода, бо мақсади таъмини ҳимояи иҷтимоӣ-ҳуқуқии онҳо иқдомҳои ҷиддӣ роҳандозӣ мекунад.

Дар раванди таҳқиқ мо асосан ба ҷанбаҳои назариявӣ ва амалии муҳочирати меҳнатӣ миёни Ҷумҳурии Тоҷикистону Федератсияи Россия тавачҷӯ зоҳир намудем, зеро дар даврони соҳибистиклолӣ ва муносибатҳои байнидавлатӣ ба ҷанбаҳои назариявии муҳочират тавачҷӯ зоҳир гардида буд. Бояд қайд кард, ки омӯзиши масъалаи муҳочират дар байни ин ду кишвар аввалин буда, бори нахуст мавриди таҳлилу баррасӣ қарор гирифтааст.

Ҷадафи диссертатсия – омӯзиши раванди муҳочират миёни Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия ва муайян намудани норасоӣҳо ва пешниҳоди роҳҳои идоранамоии он мебошад.

Навгониҳо дар диссертатсия: Навгониҳои илмӣ таҳқиқотӣ рисола дар ошкорсозии хосияти назариявӣ-методологии муҳочирати аҳоли бо дарназардошти хусусият ва муқаррароти бозори меҳнати мамлакат ифода меёбад.

Навовариҳои нисбатан муҳими таҳқиқотӣ инҳо мебошанд:

– масъалаҳои назариявӣ, методологӣ ва сиёсӣ равандҳои муҳочират дар ҷаҳони муосир таҳқиқ ва асоснок карда шудаанд;

- вазъи сиёсӣ ва равандҳои муҳоҷират дар фазои давлатҳои Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил мавриди таҳқиқ қарор гирифт;
- моҳият ва хусусиятҳои инкишофи раванди муҳоҷират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон асоснок карда шуд;
- масъалаҳои идоракунии муҳоҷират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия мавриди таҳқиқ қарор гирифт;
- заминаҳои меъёрӣ-ҳуқуқии танзими муҳоҷирати меҳнатӣ дар мисоли равобити Тоҷикистону Россия таҳқиқ ва асоснок карда шуд;
- самтҳои асосии сиёсати муҳоҷирати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия дар замони муосир мавриди омӯзиш қарор гирифт.

Чуноне ки аз таълифотҳои Шеров Ш.С. вобаста ба мушкилоти муҳоҷират бармеояд, ӯ яке аз нафарони фаъол дар самти таҳқиқи ин масъала мебошад. Бо назардошти ин интиҳоби мавзӯи «Робитаҳои Тоҷикистону Россия дар соҳаи муҳоҷират» аз ҷониби ӯ иқдоми саривақтӣ буда, он дар оянда метавонад дар раванди идоранамоии бо ин зухуроти аз лиҳози илмӣ нақши муассир дошта бошад.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Муаллифи рисола тавонистааст дар муқаддима, се боб, шаш зербоб, хулоса, паҳлӯҳои мухталифи омилҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, иқтисодӣ, ҳуқуқӣ ва демографияи муҳоҷиратро бо таърих ба маводи муътамади илмии ватанию хориҷӣ ба риштаи таҳлилу таҳқиқ кашида, паёмадҳои хатарҳои онро барои таҳкими давлатдорӣ миллӣ нишон диҳад. Дар рисолаи хеш муҳаққиқ муҳоҷиратро ҳамчун мушкилоти ҳалталаб ва актуалии дар шароити имрӯзаи Ҷумҳурии Тоҷикистон шуморидааст.

Муаллиф дар **боби якуми** диссертатсия – «Тамоюлҳои асосии рушди равандҳои муҳоҷират дар кишварҳои ИДМ» – ҷанбаҳои назариявӣ, методологӣ, сабабҳо ва паёмадҳои муҳоҷиратро таҳқиқу баррасӣ қарор додааст.

Дар зербоби аввали рисола муаллиф «Масъалаҳои назариявӣ, методологӣ ва сиёсии равандҳои муҳоҷират дар ҷаҳони муосир» номгузорӣ шуда, ҷанбаҳои назариявии тамоюлҳои муҳоҷирати меҳнатиро дар заминаи омилҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ дар асоси сарчашмаҳо ва оморҳои расмӣ таҳлилу баррасӣ намудааст.

Муаллиф муҳоҷиратро яке аз масъалаҳои муҳиме мешуморад, ки тавачҷуҳи муҳаққиқонро ба худ ҷалб карда дар раванди ҷаҳонишавӣ ба давлатҳои муосир ҳалал ворид менамояд. Муҳаққиқ муҳоҷирати

аҳолиро дар ҳаёти ҷомеа ва давлат муҳим арзёби намудааст. Яъне ба андешаи у, барои пешравии ҷомеа ва давлат дар раванди ҷаҳонишавӣ омилҳо ба мисли муҳочират лозим меояд, то таъсири худро дар соҳаҳои иқтисодию иҷтимоӣ ва сиёсӣ бештар бирасонад.

Зербоби дуҷуми боби аввал «Вазъи сиёсӣ ва равандҳои муҳочират дар фазои давлатҳои ИДМ» ном гирифтааст ва дар он раванди ба роҳ мондани муносибатҳо миёни кишварҳои ИДМ дар соҳаи муҳочирати меҳнатӣ ва ба вучуд омадани қонунҳо нисбати рафту омади муҳочирон, инчунин сиёсати муҳочирати кишварҳои содиркунанда ва воридкунандаи қувваи корӣ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст.

Ба оғози тезутунди раванди соҳибхитиёргардии давлатҳои нав нигоҳ накарда, фазои муҳочирати барои кишварҳо дар гузашта монда, барои аксари аҳолии он то ҳол умумӣ боқӣ мемонад. Бо вучуди ин, убури сарҳади байни кишварҳои ИДМ раводид талаб намекунад. Қисми асосии ҷойивазкунии муҳочирати бурунмарзӣ аз кишварҳои ИДМ дар дохили Иттиҳод амалӣ карда мешавад. Аз ин рӯ дарки равандҳои муҳочират дар кишварҳои алоҳидаи берун аз худуди ИДМ душвор мебошад.

Байни кишварҳои ИДМ, Россия мавқеи бартарро дар қабули муҳочирони меҳнатӣ касб кардааст. Вобаста ба ин барои ҳамаи кишварҳои ИДМ мувофиқи мақсад ва зарурӣ мебуд, ки Федератсияи Россия ҳамчун кишвари қабулкунанда механизмҳои қонунгузорию мубориза бар зидди истисмори муҳочиронро тарҳрезӣ менамуд. Зеро маҳз дар Россия аксарии муҳочирон ғайриқонунианд.

Муаллиф дар **боби дуҷуми** диссертатсия раванди муҳочирати меҳнатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россияро мавриди таҳлил ва омӯзиш қарор дода, дар он раванди муҳочиратро дар асоси маҳзанҳои илмӣ ва оморҳои расми дар соҳаҳои соҳибистиклолии мавриди омӯзиш қарор додааст.

Зербоби аввали боби дуҷум «Моҳият ва хусусиятҳои инкишофи раванди муҳочират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ном гирифта, дар он раванди муҳочирати меҳнатӣ ва хусусиятҳои он аз аввали соҳибистиклолии кишвар мавриди омӯзишу таҳлил қарор гирифтааст.

Ба андешаи муаллиф фаъолнокии муҳочират дар охири асри XX дар таърихи мамлакатҳои дорои иқтисодиёти гузариш нахустин нест. Мавҷҳои муҳочират дар гузашта низ ба онҳо хос буд. Масалан, дар ибтидо ва миёни асри XX ба сабаби ҷангҳои ҷаҳонӣ ва махсусан

солҳои 1990 бо шурӯи давраи гузариш дар кишварҳои собиқ ИҶШС конунгузори муҳоҷират дар ҳама ҷо либералӣ шуданд ва рафти муҳоҷиршавӣ ба афзоиш шурӯъ кард. Маҳз дар ҳамин давра дар Тоҷикистон коркарди назариявии амиқи масъалаҳои муҳоҷирати байналхалқӣ шурӯъ шуд. Тағйири макон кардани қувваи корӣ ҳамчун омили муҳими истеҳсолот ба суръати рушди устувор таъсири назаррас дорад. Меҳнати мутахассисони сатҳи баланд ҷузъи бозори ҷаҳонии меҳнат - махсусан он қисматеро ташкил медиҳад, ки фаъолона аз бартариятҳои афзояндаи зудҳаракатии аҳолии истифода мебарад. Стратегияи зудҳаракатии аҳолии, ки тамоили рушди фазои ҳаётии фаромиллӣ ва бештар аз як ҷои доимии истиқоматино доранд, фаҳмиши анъанавии муҳоҷирати байналхалқиро таҳти суол қарор додаанд.

Муаллиф сабабҳои асосии муҳоҷирати меҳнати шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар сатҳи бениҳоят пасти музди меҳнат ҳисобида, онро омили асосии хориҷ шудани муҳоҷирони меҳнатӣ аз Тоҷикистон унвон намудааст. Тибқи маълумоти Хадамоти шуғли аҳолии Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон шумораи ҷойҳои кории ҳоли охири соли 2018 дар қиёс ба соли 2014 қариб ду баробар кам шуда, 11,2 ҳазор ҷои кориро ташкил дод, ки мусалламан талаботи қувваи кориро қонеъ намекунад. Ҷараёни асосии муҳоҷирати меҳнати ҷумҳурӣ ба кишварҳои ИДМ равона шуда, аз он 95% мутааллиқ ба Федератсияи Россия аст. Шумораи боқимондаи муҳоҷирон ба кишварҳои хориҷи дуру наздик сафар мекунанд. 72% муҳоҷирони меҳнати Тоҷикистон бештар аз 6 моҳ, 43,4% то 12 моҳ, 29,1% зиёда аз 12 моҳ ва танҳо 27,5% камтар аз 6 моҳ дар оила ҳузур надоранд.

Зербоби дуоми боби дуом «Масъалаи идоракунии муҳоҷират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия» ном дорад, ки дар ин қисмат муаллиф раванди муҳоҷиратро дар алоқамандӣ ба вазъи сиёсӣ, иқтимоӣ ва иқтисодии кишвар, тарзи зист, некуаҳволии мардум, тавсифоти сифатии миқдории шуғли аҳолии ва бекорӣ мавриди баррасӣ қарор додааст. Дар баробари ин ақсуламали робитаи мутақобила - проблемаҳои иқтисодии давраи гузариш низ мавҷуданд, ки ба дигаргуниҳои хусусият ва ҷараёни муҳоҷират таъсир расонида, дар маҷмӯъ, боиси фаъол шудани кӯчбандии аҳолии Тоҷикистон ва берун аз ҳудуди ҷумҳурӣ иқомат ихтиёр намудани онҳо мегардад.

Фақат баъди ба имзо расидани «Созишномаи истиқрори сулҳ ва оштии миллӣ дар Тоҷикистон», байни Ҳукумати ҷумҳурӣ ва Иттиҳоди муҳолифини тоҷик 27 июни соли 1997 қисмати асосии иҷборан тарки ватан кардагон ва гурезагон ба ҷойҳои зисти муқимии худ баргаштанд.

Муаллиф дар ин зербоб ба чунин ҳулосае омадааст, ки санадҳои меъёрӣ-ҳуқуқӣ дар Федератсияи Россия ва Ҷумҳурии Тоҷикистон самараҳои дилхоҳ ба бор намеоранд, зеро онҳо наметавонанд аз нуқтаи назари тадбиқи манфиатҳои сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии муҳоҷирати меҳнатии хориҷӣ, бурду бохт, натиҷаҳои манфию мусбии ҳам дар кишварҳои бо қор таъминкунандаи муҳоҷирон ва ҳам дар ҳуди Тоҷикистон ба вуҷуд омадаро ба танзим дароваранд. Дар ҷанбаи гендерӣ зиёда аз 80%-и муҳоҷирони меҳнатиро мардон ташкил медиҳанд, аммо тайи солҳои охир афзоиши теъдоди муҳоҷирони ҷинси латиф ба мушоҳида мерасад. Дар ин маврид чунин зухуроти манфӣ, ба монанди афзоиши теъдоди талок, беэҳтиромии қанон нисбат ба шавҳарони худ, ки ба урфу одати тоҷикон муҳолиф мебошад, дар тарбияи кӯдакон иштирок накардани муҳоҷирон ва ғайра ба ҷашм мерасад.

Муаллиф дар боби сеюми диссертатсия «Хусусиятҳои самти сиёсати муҳоҷират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия» мавриди омӯзиш қарор дода дар он хусусиятҳои сиёсати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия дар самти муҳоҷират мавриди омӯзиш қарор додааст.

Зербоби аввали муаллиф «Заминаҳои меъёрӣ-ҳуқуқии танзими муҳоҷирати меҳнатӣ дар мисоли равобити Тоҷикистону Россия» ном гирифтааст. Дар он зикр меравад, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон дар баробари дигар ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ, дар шароити дигаргуниҳои иҷтимоӣ раванди душвори гузариш ба бозори иқтисодӣ ва давлати ҳуқуқбунёдро аз сар гузаронид, ки вазъияти мазкур ташкили заминаҳои қонунгузориро дар ҳамаи соҳаҳои асосии ҳаёти ҷамъияти тоҷикон пешбинӣ намуд. Тибқи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон созишномаҳои (санадҳои) байналмилалӣ, ки Маҷлиси Миллӣ ва Маҷлиси намояндагони Ҷумҳурии Тоҷикистон тасдиқ намудаанд, дар доираи қонунгузориҳои миллӣ дорои нуфуз ва афзалиятнокӣ мебошанд.

Асосҳои ҳуқуқи байналмилалӣ оид ба танзими равандҳои муҳоҷират дар ҷумҳуриро дар маҷмӯъ, созишномаҳо ва конвенсияҳои асосии байналмилалӣ марбут ба муҳоҷират муайян менамоянд. Ба чунин ҳуҷҷатҳо мансубанд: санадҳои байналмилалӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ба

монанди Декларатсияи умумии ҳуқуқи инсон, Муоҳидаи байналмилалӣ дар бораи ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ, Муоҳидаи байналмилалӣ дар бораи ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, конвенсияҳои Созмони байналмилалӣ муҳожират, Созмони Милали Муттаҳид, Созмони байналмилалӣ меҳнат ва ғ. Мавриди зикр аст, ки гарчанде Декларатсияи умумии ҳуқуқи инсон мустақиман дорои эътибори ҳуқуқӣ набошад ҳам, бо вучуди ин, кишваре, ки ба узвияти СММ дохил аст ӯҳдадор аст, ки дастурҳои тавсиявии онро иҷро намояд.

Ҳамин тариқ, таҳлили санадҳои меъёрии ҳуқуқии дорои хусусиятҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ нишон медиҳад, ки дар солҳои истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон заминаҳои зарурӣ ва доираҳои ҳуқуқӣ барои батанзимдарории муҳожирати меҳнатӣ ва тадбиқи сиёсати муҳожиратии ҳукумати кишвар фароҳам оварда шудаанд. Аммо то ҳанӯз механизми самарабахши тадбиқи ин қонунҳо мавҷуд нест. Дар робита ба ин, ба мақсад мувофиқ мебуд, ки дар асоси таҷрибаҳои байналмилалӣ, бахусус таҷрибаи кишварҳои Аврупо, дар доираи муносибатҳои барномавӣ, механизми амалкунанда ва салоҳиятнок оид ба тадбиқи қонунҳои мавҷуда таҳия карда шавад.

Зербоби дуюми боби сеюм «Самтҳои асосии сиёсати муҳожирати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Федератсияи Россия дар замони муосир» ном гирифтааст. Агар мо ба масъалаҳои ташвишовари кишвар назар афканем аз ҳама чараёни бузург ин муҳожирати меҳнатӣ ба шумор меравад, аз ҳамин сурат барои нигоҳ доштани мувозинати муҳожират стратегия лозим меояд, ки раванди муҳожирати меҳнатии тоҷикро ба танзим дарорад.

Ҳангоми баррасии сиёсати муҳожират дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд тамоми мураккабии вобастагиҳои мутақобили унсурҳо дар вобастагии сиёсати дохилию хориҷии давлат ба таври амиқ дарк карда шавад. Механизми ташкил ва тадбиқи яке аз блокҳои сиёсати муҳожират - муҳожирати меҳнатиро баррасӣ мекунем. Агар захираҳои меҳнатӣ ҳомили омилҳои истеҳсолӣ бошанд, пас дар шароити муносибатҳои бозорӣ ҳаракат бояд ба таносуби талаботу пешниҳод ба ин захираҳо асос ёбад. Ба ибораи дигар, захираҳои меҳнатӣ ба ҷое ҳиҷрат мекунанд, ки барои онҳо талаботи зарурӣ ба вучуд омадааст, ки ба ниёзҳои ҳуди ҳамин захираҳои меҳнатӣ мувофиқат дорад, ҳатто дар сурате, ки ниёзҳои муҳожирон дар муқоиса бо ниёзҳои захираҳои меҳнатии маҳаллӣ камтар бошанд ҳам. Маҳз фарқият дар музди меҳнат дар замони ҳозира яке аз

ангезаҳои асосии муҳоҷирати меҳнатии кишварҳои рушдкунанда аст. Барои Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳоҷирати меҳнатӣ падидаи нав аст.

Сиёсати давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи муҳоҷирати меҳнатӣ дар шароити кунунии глобализатсия, ба бартарафсозии муҳоҷирати ғайрирасмӣ ва танзимнашаванда дар асоси ташкили базаи мувофиқи меъёрӣ-ҳуқуқӣ яққоя бо кишварҳои, ки шароити расмигардонии таъмини муҳоҷирони меҳнатӣ бо кор ва дар оянда конунан ҳузур доштани онҳо, ҷалби мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ба раванди мазкур, ҷомеаи шаҳрвандӣ, созмонҳои байналмилалӣ, ғайриҳуқуматӣ, ҷамъиятӣ ва ғайраро бо мақсади танзими равандҳои муҳоҷират ва барқароршавии қонуният дар раванди муҳоҷират қабул доранд, равона шудааст.

Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ханӯз соли 1998 бо дарназардошти миқёси муҳоҷирати аҳолии кишвар ва гуногунии равандҳои муҳоҷират дар ҳамон давра Консепсияи сиёсати давлатии муҳоҷиратро қабул карда буд. Консепсия мазкур 37 санади асосии идоракунии равандҳои муҳоҷират ва ҳимояи ҳуқуқи манфиатҳои қонунии шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар бар мегирад.

Дар Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 дар қисмати шуғли пурмахсул қайд карда мешавад, ки бозори меҳнат аз се бахш, аз ҷумла шуғли расмӣ, шуғли ғайрирасмӣ ва муҳоҷирати меҳнатӣ ташаккул ёфтааст.

Хулоса, мӯхтавои рисола хеле фарогир буда, он ба талаботҳои барои рисолаҳои илмӣ пешниҳодгардида ҷавобгӯӣ аст, ки аз дастовардҳои муаллифи рисола махсуб меёбанд.

Мувофиқати автореферат ва диссертатсия ба талаботи ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

Тадқиқоти Шеров Ш.С. ба Шиносномаи номгӯи ихтисоси ҚОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 23.00.04 – Масоили сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ: рушди ҷаҳонӣ ва минтақавӣ (илмҳои сиёсӣ) мувофиқат менамояд.

Дар рисола дар баробари дастовардҳо чунин камбудию норасоӣҳо ба назар мерасанд:

1. Дар баъзе мавридҳо мавқеъгирии муаллиф нисбати дидгоҳҳои муҳаққиқони мухталиф равшан нест. Аз ин рӯ, тавсия карда мешавад, ки дар оянда ба ин ҷиҳат низ тавачҷух зоҳир гардад.

2. Муаллиф мушкилотҳои иҷтимоӣ ва ҳуқуқии муҳочирони тоҷикро дар Федератсияи Россия инъикос намудааст, вале хуб мешуд, ки роҳҳои мушаххаси ҳалли ин мушкилот дар раванди тадқиқ нишон дода шаванд;
3. Мавзӯи рисолаи номзадӣ робитаҳои Тоҷикистону Россия дар соҳаи муҳочират ном гирифтааст, дар ин ҷода хуб мешуд, ки агар муаллиф муҳочирати шаҳрвандони Россияро ба Тоҷикистон мушаххастар инъикос менамуд;
4. Муаллиф дар раванди таҳқиқоти илмиаш вобаста ба мавзӯи вазъи муҳочиратро дар минтақаҳои Сибир ва Шарқи дури Федератсияи Россия ба таври кофӣ мавриди тавачҷуҳ қарор намодааст.
5. Инчунин рисолаи илмӣ дорои хатогиҳои грамматикиву имлоӣ ва услубӣ мебошад, ки дуруст намудани он ба муаллиф тавсия карда мешавад.

Зимнан бояд тазаққур дод, ки эродҳои мазкур сифати тавсиявӣ дошта, аҳамияти илмии диссертатсияи мазкурро кам наменамоянд.

Матни автореферат ба мӯхтавои диссертатсия мувофиқ мебошад. Диссертатсияи мазкур яке аз аввалин таҳқиқоти илмие мебошад, ки бо забони адабии тоҷикӣ ба таври фаҳмо навишта шудааст. Ибораҳои сиёсӣ аз забони русӣ ба тоҷикӣ дар сатҳи илмӣ тарҷума гардидаанд.

Аз мазмуни диссертатсияи Шеров Шодичон Салуматшоевич бармеояд, ки он диссертатсияи илмии ба пуррагӣ анҷомёфта буда, аз ҷониби унвонҷӯ мустақилона таҳқиқ гардидааст ва ба яке аз мавзӯҳои муҳими муосир – муҳочирати меҳнати миёни Ҷумҳурии Тоҷикистону Федератсияи Россия бахшида шудааст.

Дар маҷмӯъ, метавон иброз намуд, ки диссертатсияи Шеров Шодичон Салуматшоевич “Робитаҳои Тоҷикистону Россия дар соҳаи муҳочират” ба талаботи пешниҳодкардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон доир ба диссертатсияҳои номзадӣ мувофиқат менамояд. Мувофиқи бандҳои 10, 11-и “Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ”-и тасдиқнамудаи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26.11.2016, №505, Шеров Шодичон Салуматшоевич ба додани дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ аз руи ихтисоси 23.00.04 – Масоили сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ: рушди ҷаҳонӣ ва минтақавӣ сазовор мебошад.

Тақризи мазкур дар ҷаласаи кафедраи сиёсатшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, суратмаҷлиси №10 аз «31» майи соли 2021 муҳокима ва тасдиқ гардидааст.

Дар ҷаласаи кафедра 11 нафар иштирок карданд. Натиҷаи овоздиҳӣ «тарafdор» 11 нафар, «муқобил» нест» «бетараф» - нест.

**Раиси ҷаласа,
мудири кафедраи сиёсатшиносӣ,
номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент**

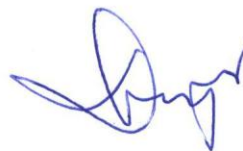
Саидзода Ш.Ш.

**Котиби ҷаласа,
номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент**

Якубов Ч.К.

**Омодасози лоиҳаи тақриз,
номзади илмҳои таърих**

Алимов Б.

Имзоҳои номзади илмҳои сиёсӣ, дотсент Саидзода Ш.Ш., номзади илмҳои сиёсӣ Якубов Ч.К., номзади илмҳои сиёсӣ Алимов Б.-ро тасдиқ менамоям:

**Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои
махсуси Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон**

Мирпочоев И.Ҳ.

Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

**Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Хучанд, микронеҳияи 17-ум, бинои 1.**

Тел.: (+992) 93 93-888-66, e-mail: shuhratst@mail.ru